

آشنایی جامع با بازار پول و سرمایه

مؤلفین

دکتر اکبر باقری

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

محمود محمد بیگی

فائزه فائزی

بطور کلی، با گسترش مبادلات تجاری و لزوم ارتباط هرچه بیشتر مردم و صاحبان سرمایه‌ها، مراکزی به وجود آمد که در آن، دارندگان سرمایه و متقاضیان استفاده از نقدینگی مردم با یکدیگر تماس یافته، با داد و ستدهای پولی و مالی به منظور رفع احتیاجات کوتاه مدت و بلند مدت یکدیگر، به ترتیب بازار پول و بازار سرمایه را به وجود آوردند. این نهادهای پولی و مالی بسیار مهم با ابزارهای خاص خود تنوعی از روشهای تامین مالی را برای بنگاههای تجاری و شرکت های فعال در بازار سرمایه فراهم نمودند. بنابراین این کتاب در دو بخش اساسی با عنوان های بازار پول (شامل سه فصل) و بازار سرمایه (شامل چهار فصل) تنظیم و تدوین شده است.

در فصل اول از بخش نخست این کتاب، مفاهیم، نهادها و نظام های پولی و ارزی به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است تا در انتهای فصل، تعاریف و کارکرد پول و نهادهای داخلی و بین المللی مرتبط با آن ایجاد نماید.

در فصل دوم، فعالیت ها و ابزارهای بازار پول مورد بررسی دقیق گرفته است. در فصل سوم نیز جزء لاینفک بازار پول در عرصه بین المللی (اعبارات اسنادی و انواع آن) ارائه شده است.

بخش دوم کتاب نیز شامل فصول بازار سرمایه می باشد. در این بخش، ابتدا در فصل اول، تعاریف و مفاهیم کلی این بازار معرفی شده است. سپس مهمترین بازار مالی یعنی بازار بورس و اوراق بهادار و نیز بازار اوراق بهادار ایران مورد بررسی جامع قرار گرفته است. در این فصل مفاهیم، نکات و اصطلاحات بورسی دقیقی ارائه شده است.

از طرفی، محرومیت طیف وسیعی از بنگاههای اقتصادی از تامین مالی در بازار سرمایه و وابستگی شرکتهای دولتی یا خصوصی به تامین مالی از طریق سهامداران، اخذ تسهیلات از شبکه بانکی منشاء ایجاد بازار فرابورس شده است. لذا، در فصل سوم از این بخش، بازار خارج (فرا) بورس مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. همچنین، در شرایط رقابتی دنیای امروز، راه اندازی بورس های کالایی و به تبع آن استفاده از ابزارهای مشتقه منجر به ایجاد یک نظام سازمان یافته داد و ستد و توزیع کالاها در کشور های مختلف منجر شده و راه ورود به بازارهای جهانی را برای کشورها تسهیل نموده است. بنابراین در فصل چهارم از بخش دوم این کتاب به معرفی بازار بورس کالا و ابزار مشتقه پرداخته ایم.

البته مباحثی کاربردی و بسیار مهم در بازار سرمایه هستند که متأسفانه در دانشگاهها در مقاطع مختلف رشته های اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری در قالب یک سرفصل مصوب و آکادمیک تدریس نمی شوند، از قبیل: تحلیل فاندامنتال، تحلیل تکنیکال، علل زیان سرمایه گذاران در بازار بورس سهام، انواع ریسک های سرمایه گذاری در بازارهای پول و سرمایه، مفهوم حباب قیمتی و نیز معرفی یکی از موفق ترین چهره های بازار سرمایه در جهان (وارن بافت) در ضمائم این کتاب مورد توجه قرار گرفته اند.

امیدوارم این کتاب بتواند در مقاطع مختلف کارشناسی، کارشناسی ارشد و حتی دکتری رشته های مدیریت مالی، حسابداری و اقتصاد تا حد زیادی نیازهای دانشجویان، محققان و اساتید عزیز را در حیطه مباحث بازارها و نهادهای پولی و مالی تامین نماید. همچنین می تواند منبع اصلی درسی با عنوان آشنایی با بازار پول و سرمایه در مقطع کارشناسی ارشد مدیریت مالی باشد. ضمن تشکر از انتشارات هوشمند تدبیر از همه صاحب نظران، دانشجویان و اساتید محترم نیز درخواست می شود کاستی های این کتاب و نیز پیشنهادات خود را به آدرس الکترونیکی اینجانب (parsabaghleri@yahoo.com) ارسال نمایند تا در چاپ های بعدی کتاب مورد توجه و استفاده قرار گیرد.

دکتر اکبر باقری و همکاران
پاییز ۱۳۹۶

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
بخش اول: بازار پول.....	۱۹
فصل اول.....	۱۹
مفاهیم، نهادها و نظام‌های پولی و ارزی.....	۱۹
۱-۱- تعریف بازار پول و ویژگیهای آن.....	۲۱
۲-۱- نهادهای داخلی و بین‌المللی بازار پول.....	۲۲
۱-۲-۱- نهادهای داخلی.....	۲۲
۱-۱-۲-۱- بانک مرکزی.....	۲۲
۲-۱-۲-۱- بانک‌های تجاری و انواع دیگر بانک‌ها.....	۲۶
۳-۱-۲-۱- مؤسسات اعتباری (مالی و اعتباری).....	۳۲
۴-۱-۲-۱- صندوق‌های سرمایه‌گذاری.....	۳۳
۲-۲-۱- نهادهای بین‌المللی پولی و مالی.....	۳۳
۱-۲-۲-۱- صندوق بین‌المللی پول.....	۳۳
۲-۲-۲-۱- گروه بانک جهانی.....	۶۵
۳-۲-۲-۱- سوئیت.....	۸۸
۴-۲-۲-۱- بانک مرکزی آمریکا (فدرال رزرو).....	۱۰۰
۵-۲-۲-۱- بانک مرکزی اروپا.....	۱۰۱
۳-۱- نظام‌های پولی بین‌المللی.....	۱۰۳
۱-۳-۱- سیستم پولی کلاسیک استاندارد طلا.....	۱۰۳
۲-۳-۱- سیستم پولی طلا - ارز.....	۱۰۴

۱۰۶.....	۳-۳-۱ سیستم پولی برتن وودز
۱۱۰.....	۴-۳-۱ سیستم پولی نرخ شناور
۱۱۲.....	۴-۱ انواع نظام‌های ارزی
۱۱۲.....	۱-۴-۱ نظام نرخ ثابت ارز (Fixed Exchange Rate System)
۱۱۳.....	۲-۴-۱ نظام نرخ‌های متعدد (Multit Exchange Rate System)
۱۱۴.....	۳-۴-۱ نظام نرخ شناور (Floating Exchange Rate System)
۱۱۶.....	۴-۱-۱ نظام نرخ‌های شناور کنترل شده
۱۱۹.....	فصل سوم
۱۱۹.....	فعالیت بازارهای پول
۱۲۱.....	مقدمه
۱۲۱.....	۱-۲ بازار سپرده‌گذاری ثابت (Fixe – Term Deposits)
۱۲۹.....	۲-۲ اوراق بهادار بازار پول (Money Market Securities)
۱۳۰.....	۱-۲-۲ اسناد خزانه: Treasury Bills (T.B)
۱۳۳.....	۲-۲-۲ گواهی سپرده Certificate of Deposit (CDs)
۱۳۴.....	۳-۲-۲ قبولی بانکی: Bankers' Acceptances (BAs)
۱۳۵.....	۴-۲-۲ اوراق تجاری: Commercial Paper (CP)
۱۳۵.....	۵-۲-۲ اوراق تجاری اروپایی: Euro- Commercial Paper (Euro- CP)
۱۳۵.....	۳-۲ مقررات بازار پول در جمهوری اسلامی ایران
۱۳۷.....	فصل سوم
۱۳۷.....	اعتبارات اسنادی (LC)
۱۳۹.....	مقدمه
۱۴۰.....	۱-۳ تعریف اعتبار اسنادی
۱۴۲.....	۲-۳ انواع اعتبارات اسنادی

- ۱-۲-۳- اعتبار اسنادی قابل انتقال ۱۴۳
- ۲-۲-۳- اعتبار اسنادی اتکایی (BACK TO BACK CREDITS CREDITS)..... ۱۴۶
- ۳-۲-۳- اعتبار اسنادی قابل معامله (NEGOTIABLE CREDIT)..... ۱۵۰
- ۴-۲-۳- اعتبار اسنادی ترانزیت: (TRANSIT CREDIT)..... ۱۵۲
- ۵-۲-۳- اعتبار اسنادی پوششی: (CLEAN REIMBURSEMENT CREDIT)..... ۱۵۴
- ۶-۲-۳- اعتبار گردان: (REVOLVING CREDIT)..... ۱۵۴
- ۷-۲-۳- اعتبار اسنادی عبارت قرمز (RED CLAUSE CREDIT)..... ۱۵۶
- الف- اعتبار عبارت قرمز ساده..... ۱۵۷
- ب- اعتبار عبارت قرمز اسنادی..... ۱۵۷
- ۸-۲-۳- اعتبار بدون واسطه مستقیم (HAND- ON CREDIT)..... ۱۵۸
- ۹-۲-۳- اعتبار سبد خرید: (SHOPPING- BAG CREDIT)..... ۱۵۸
- ۱۰-۲-۳- اعتبارات ضمانتی: (STAND - BY LETTER OF CREDIT)..... ۱۵۸
- ۱۱-۲-۳- اعتبارات اسنادی داخلی (INTERNAL L/C)..... ۱۵۹
- ۳-۳- انواع اعتبارات از نظر تعهد..... ۱۶۰
- ۱-۳-۳- اعتبار اسنادی برگشت پذیر (REVOCABLE LETTER)..... ۱۶۰
- ۲-۳-۳- اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر یا غیر قابل برگشت:..... ۱۶۰
- (IRREVOCABLE L/C)..... ۱۶۰
- ۳-۳-۳- اعتبار اسنادی تأیید شده:..... ۱۶۲
- (CONFIRMED LETTER OF CREDIT)..... ۱۶۲
- ۳-۴- مراحل گشایش اعتباری اسنادی در جمهوری اسلامی ایران..... ۱۶۵

بخش دوم: بازار سرمایه	۱۷۱
فصل اول	۱۷۱
تعاریف و مفاهیم کلی	۱۷۱
مقدمه	۱۷۳
۱-۱- اهمیت سرمایه و بازار سرمایه	۱۷۳
۱-۲- تعریف بازار سرمایه و ویژگیهای آن	۱۷۴
۱-۳- تفاوت بازار سرمایه با بازار پول	۱۷۴
۱-۴- اشکال سرمایه‌گذاری	۱۷۵
۱-۱- سرمایه‌گذاری در داراییهای فیزیکی یا حقیقی	۱۷۶
۱-۲-۴-۱- سرمایه‌گذاری در داراییهای مالی	۱۷۶
۱-۲-۴-۱- سرمایه‌گذاری مستقیم	۱۷۷
۱-۲-۴-۱- سرمایه‌گذاری غیر مستقیم	۱۸۶
فصل دوم	۱۹۱
بازار بورس و اوراق بهادار	۱۹۱
(تاریخچه، مفاهیم، نکات و اصطلاحات اساسی)	۱۹۱
۱-۲- تعریف بورس و انواع بورس	۱۹۳
۲-۲- علل و تاریخچه پیدایش بورس اوراق بهادار	۱۹۴
۳-۲- تعریف و کارکرد بورس اوراق بهادار	۱۹۷
۴-۲- ساختار بازارهای بورس اوراق بهادار	۱۹۹
۵-۲- شیوه اجرای سفارشها در بازار ثانویه اوراق بهادار	۲۰۱
۶-۲- عوامل مؤثر بر سودآوری و ارزش بازار اوراق بهادار مؤسسات مالی	۲۰۹
۶-۲-۱- عوامل درونزا	۲۱۳
۶-۲-۲- متغیرهای برون‌زای مؤثر بر ارزش اوراق بهادار (سهام) شرکتها:	۲۱۶

- ۷-۲- بازار سرمایه (بورس اوراق بهادار) ایران..... ۲۲۳
- ۷-۲-۱- پیشینه بازار سرمایه (بورس اوراق بهادار) در ایران..... ۲۲۳
- ۷-۲-۲- تحولات بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۲۴
- ۷-۲-۳- ارکان و تشکیلات بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۳۱
- ۷-۲-۳-۱- شورای بورس..... ۲۳۱
- ۷-۲-۳-۲- هیئت پذیرش اوراق بهادار..... ۲۳۲
- ۷-۲-۳-۴- سازمان کارگزاران بورس..... ۲۳۳
- ۷-۲-۳-۴- هیئت مدیره بورس اوراق بهادار..... ۲۳۴
- ۷-۲-۳-۵- هیئت داوران بورس اوراق بهادار..... ۲۳۵
- ۷-۲-۴- رویه پذیرش شرکت در بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۳۵
- قسمت اول) شرایط و ضوابط پذیرش شرکت های انفورماتیک در بورس اوراق بهادار..... ۲۳۹
- قسمت دوم) شرایط و ضوابط پذیرش سهام بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی..... ۲۳۹
- قسمت سوم) شرایط و ضوابط پذیرش شرکتهای فعال در اداره بلندمدت در بورس..... ۲۴۱
- قسمت چهارم) آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام شرکت های سمس..... ۲۴۳
- قسمت پنجم) ضوابط طبقه بندی شرکتهای سرمایه گذاری پذیرفته شده در نقاضی پذیرش..... ۲۴۴
- ۷-۲-۱- شرکتهای سرمایه گذاری گروه اول..... ۲۴۵
- ۷-۲-۲- شرکتهای سرمایه گذاری گروه دوم..... ۲۴۶
- ۷-۲-۶- شیوه معامله در بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۴۶
- ۷-۲-۶-۱- ترتیب اجرای دستورات مشتریان در بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۴۸
- ۷-۲-۶-۲- حق الزحمه (کمسیون) کارگزاران و سایر هزینه های معامله اوراق بهادار..... ۲۴۸
- ۷-۲-۷- شیوه اطلاع رسانی در بورس اوراق بهادار تهران..... ۲۴۹

۲۵۰	۲-۷-۸- مفاهیم، اصطلاحات و نکات بازار بورس اوراق بهادار ایران
۲۵۰	(۳۷ نکته و اصطلاح مهم)
۲۶۹	فصل سوم
۲۶۹	بازار فرابورس
۲۷۱	مقدمه
۲۷۲	۳-۱- فرابورس (مفهوم، اهمیت و کارکرد آن)
۲۷۴	۳-۲) انواع بازارها در فرابورس ایران
۲۸۳	فصل چهارم
۲۸۳	بازار بورس کالا
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	۴-۱- بورس کالا چیست؟
۲۸۶	۴-۲- ضرورت تشکیل بورس کالا در ایران
۲۸۷	۴-۳- تدابیر قانونی برای ایجاد بورس کالای ایران
۲۸۷	۴-۴- اهداف بورس کالای ایران
۲۸۸	۴-۵- ارکان شرکت بورس کالای ایران
۲۸۹	۴-۶- چه کسانی از بورس کالا بهره‌مند می‌شوند؟
۲۹۱	۴-۷- منافع بورس کالا
۲۹۳	۴-۸- ابزارهای داد و ستد در بازار بورس کالا
۲۹۵	منابع
۲۹۷	پیوست‌ها
۲۹۸	پیوست ۱: مروری بر تحلیل بنیادی و تکنیکال (ابزارها و تاکتیک‌ها)
۲۹۸	تحلیل بنیادی: نگاهی کلی
۳۰۰	مفاهیم پایه‌ای در تحلیل بنیادی

- ۳۰۱..... شناسایی شرکت پیشرو
- ۳۰۲..... با مدیر گفتگو کنید
- ۳۰۲..... افراد درون سازمانی شرکت: آنها را به دقت تحت نظر داشته باشید
- ۳۰۳..... ترازنامه: افشای واقعیات درباره امور مالی شرکت
- ۳۰۶..... گزارش سالانه
- ۳۰۸..... تحلیل بنیادی: ابزارها و تاکتیک‌ها
- ۳۰۸..... صورت سود: بیان: آموزش درباره آنکه یک شرکت چگونه درآمد کسب می‌کند
- ۳۱۰..... سود (علائم) هر سهم: معیار درآمدزایی شرکت
- ۳۱۱..... بازی پیش‌بینی سود
- ۳۱۲..... نگاهی به نسبت‌های سرمایه
- ۳۱۵..... نسبت «قیمت به فروش»: یک روش برای کشف درآمد
- ۳۱۶..... نسبت برگشت بر سرمایه: معیاری برای ارزش‌گذاری شرکت
- ۳۱۷..... کاستی‌های تحلیل بنیادی
- ۳۱۸..... بیانیم فنی باشیم: معرفی تحلیل فنی (تکنیکال)
- ۳۱۹..... چارت (نمودار) سهم
- ۳۲۰..... چارت‌های خطی، ستونی و شمعی
- ۳۲۰..... چارت‌های خطی
- ۳۲۱..... نمودار ستونی (باری)
- ۳۲۳..... چارت شمعی
- ۳۲۳..... خط‌های روندی
- ۳۲۴..... روند پایین رونده (نزولی)

- روند بالارونده (صعودی)..... ۳۲۵
- روند کنارمراهی..... ۳۲۶
- معکوس روند..... ۳۲۸
- پشتیبانی و مقاومت..... ۳۳۰
- پشتیبانی: خریداران فاتح جنگ می باشند..... ۳۳۰
- مقاومت: فروشندگان فاتح جنگ می باشند..... ۳۳۲
- معدی «طرح‌های سهام»..... ۳۳۴
- طرح سر و شانه‌های (وضعیت بازار خرسی)..... ۳۳۵
- شکاف‌ها..... ۳۴۲
- تحلیل گران فنی تکاف را به سه دسته تقسیم نموده‌اند:..... ۳۴۳
- کمبودهای تحلیل فنی..... ۳۴۵
- بیوست ۲: علل زیان سرمایه‌گذاران در بازار بورس سهام..... ۳۴۵
- اشتباه ۱: نفروختن سهام زیان‌ده..... ۳۴۵
- اشتباه ۲: بگذارید سهام برنده شما تبدیل به سهام خاسر گردد..... ۳۴۷
- اشتباه ۳: بیش از اندازه در مورد سهام خود احساساتی شدن..... ۳۴۹
- اشتباه ۴: سرمایه‌گذاری فقط در یک یا دو سهم..... ۳۵۱
- موارد استثناء..... ۳۵۲
- اشتباه ۵: نامنضبط و انعطاف‌ناپذیر بودن..... ۳۵۳
- اشتباه ۶: درس نگرفتن از اشتباهات گذشته..... ۳۵۳
- اشتباه ۷: پیروی از توصیه‌ها و اطلاعات محرمانه افراد نامناسب..... ۳۵۴
- اشتباه ۸: دنبال جمعیت رفتن..... ۳۵۶

- اشتباه ۹: نداشتن آمادگی برای روبرویی با رویدادهای ناگوار ۳۵۷
- ۱- بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری خود را به نقدی تبدیل کنید ۳۵۸
- ۲- کمتر معامله کنید ۳۵۸
- ۳- بیشتر مطالعه کنید ۳۵۹
- پیوست ۳: انواع خطرات (ریسک‌های) سرمایه‌گذاری در بازارهای پول و سرمایه ۳۶۰
- انواع خطرات (ریسک‌های) سرمایه‌گذاری در بازارهای پول و سرمایه ۳۶۰
- ۱- ریسک اعتباری "Credit Risk" ۳۶۰
- درجه‌بندی ریسک اعتباری کوتاه‌مدت ۳۶۱
- درجه‌بندی ریسک اعتباری بلندمدت ۳۶۳
- ۲- ریسک نقدینگی "Liquidity Risk" ۳۶۵
- ۳- ریسک نرخ بهره "Interest Rate Risk" ۳۶۶
- ۴- ریسک کشوری "Country Risk" ۳۶۶
- ۵- ریسک نرخ تبدیل "Exchange Rate Risk" ۳۶۷
- ریسک بیشتر، بازدهی بیشتر ۳۶۷
- پیوست ۴: حباب ۳۶۸
- پیوست ۴: «وارن بافت» ۳۷۰